

Zadeva C-472/20

**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 98(1)
Poslovnika Sodišča**

Datum vložitve:

30. september 2020

Predložitveno sodišče:

Fővárosi Törvényszék

Datum predložitvene odločbe:

28. avgust 2020

Tožeča stranka in pritožnica:

Lombard Lízing Zrt.

Tožena stranka in nasprotna stranka v pritožbenem postopku:

PN

Predmet postopka v glavni stvari

Pritožba zoper prvostopenjsko sodbo, izdano v sporu v zvezi s kreditno pogodbo, izraženo v tuji valuti.

Predmet in pravna podlaga predloga za sprejetje predhodne odločbe

Pravne posledice neveljavnosti, ki izhajajo iz nepoštenosti pogodbenega pogoja, s katerim je valutno tveganje naloženo potrošniku, in se nanaša na glavni predmet pogodbe – Določitev teh pravnih posledic v stališču, ki ga je sprejel najvišji sodni organ države članice, vendar ni zavezujoče za nižja sodišča – Nacionalni predpis, ki določa posebne postopkovne zahteve glede neveljavnosti pogodb – Ureditev pravnih posledic z naknadno zakonodajo – Polni učinek Direktive 93/13

Pravna podlaga: člen 267 PDEU

Vprašanja za predhodno odločanje

1. Ali je polni učinek določb Direktive 93/13 zagotovljen, če se usmeritev glede razglasitve veljavnosti ali učinkovanja pogodbe v primeru, da se nepošteni pogodbeni pogoj (neprierno obvestilo o valutnem tveganju) nanaša na glavni predmet pogodbe, zaradi česar pogodba ne more nadalje obstajati in med strankama ni soglasja, hkrati pa ni dispozitivne določbe nacionalnega prava, poda v stališču, ki ga je sicer izdal najvišji sodni organ, vendar za nižja sodišča ni zavezujoče?
2. Če je odgovor na prvo vprašanje nikalen, ali je vzpostavitev prejšnjega stanja mogoča, če pogodba zaradi nepoštenega pogoja v zvezi z njenim glavnim predmetom ne more nadalje obstajati, med strankama ni soglasja in ni mogoče upoštevati niti zgoraj navedenega stališča?
3. Če je odgovor na drugo vprašanje pritrdilen, ali je mogoče v primeru tožbe za ugotovitev neveljavnosti glede glavnega predmeta pogodbe za tovrstne pogodbe postaviti zakonsko zahtevo, v skladu s katero mora potrošnik hkrati vložiti tudi tožbo za razglasitev veljavnosti ali učinkovanja pogodbe?
 - Če je odgovor na drugo vprašanje nikalen, ali se lahko, če prejšnjega stanja ni mogoče vzpostaviti, zaradi zagotovitve ravnotežja med strankama pogodbe razglasijo za veljavne ali učinkujoče z naknadno zakonodajo?

Navedene določbe prava Unije

- Direktiva Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288, in popravek v UL 2019, L 214, str. 25): členi 1, 6 in 7.
- Sodba Sodišča z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282).
- Sodba Sodišča z dne 14. marca 2019, Dunai (C-118/17, ECLI:EU:C:2019:207).
- Sodba Sodišča z dne 3. oktobra 2019, Dziubak (C-260/18, ECLI:EU:C:2019:819).

Navedeni nacionalni predpisi

- A Polgári törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (zakon IV iz leta 1959 o civilnem zakoniku), veljaven ob sklenitvi sporne kreditne pogodbe: členi 209, 209/A, 237 in 239/A.
- A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (zakon št. CXII iz leta 1996 o kreditnih institucijah in finančnih podjetjih), veljaven ob sklenitvi sporne kreditne pogodbe: člen 203.

- A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (zakon št. XXXVIII iz leta 2014 o ureditvi konkretnih vprašanj v zvezi z odločbo Kúria (vrhovno sodišče, Madžarska) o poenotenju sodne prakse na področju kreditnih pogodb, ki jih finančne institucije sklenejo s potrošniki) (v nadaljevanju: zakon DH1): členi 1, 3 in 4.
- A [DH1 törvényben] rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (zakon št. XL iz leta 2014 o pravilih na področju obračuna, ki ga določa zakon [DH1]) (v nadaljevanju: zakon DH2): člena 1 in 37.

Člen 37 zakona DH2 določa posebne postopkovne zahteve glede neveljavnosti pogodb. V skladu s to določbo lahko tožeča stranka ugotovitev neveljavnosti predlaga le tako, da hkrati predlaga tudi uporabo pravnih posledic neveljavnosti, in sicer razglasitev veljavnosti pogodbe ali njenih učinkov do trenutka, ko se sprejme odločba. Če takega predloga ni, o tožbi ni mogoče odločati meritorno.

- A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény (zakon št. LXVI iz leta 1997 o organizaciji in upravljanju sodišč), ki je veljal ob sklenitvi sporne kreditne pogodbe: člen 33.
- Sedaj veljavni A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (zakon št. CLXI iz leta 2011 o organizaciji in upravljanju sodišč): člen 25.
- Az érvénytelenség jogkövetkezményeiről szóló 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény (mnenje civilnega kolegija vrhovnega sodišča št. 1/2010 z dne 28. junija o pravnih posledicah neveljavnosti).

V skladu s točko 5 tega mnenja lahko sodišče, če je mogoče razlog za neveljavnost odpraviti ali je naknadno prenehal, neveljavno pogodbo razglasi za veljavno z retroaktivnim učinkom od datuma njene sklenitve. Razglasitev pogodbe za veljavno je možnost, enakovredna vzpostavitvi prejšnjega stanja. Če je mogoče uporabiti obe, spada odločitev o tem, katere pravne posledice neveljavnosti bo uporabilo, v diskrecijsko pravico sodišča.

- Stališče, ki ga je kot večinsko opredelitev 19. junija 2019 sprejel posvetovalni organ Kúria (vrhovno sodišče), ki je preučil sodno prakso na področju sporov glede neveljavnosti kreditnih pogodb, izraženih v tuji valuti.

To stališče, ki nižjih sodišč ne zavezuje, sodiščem za primer ničnosti pogodbenih pogojev, s katerimi je valutno tveganje naloženo potrošniku, priporoča dve rešitvi, ki ju je mogoče z dogmatičnega vidika enako utemeljiti. Na eni strani lahko sodišče kreditno pogodbo, izraženo v tuji valuti, razglasi za veljavno tako, da postane izražena v madžarskih forintih, pogodbene obresti pa ustrezajo vrednosti obrestne mere za madžarske

forinte ob sklenitvi pogodbe, povečani za obrestno premijo. Na drugi strani lahko sodišče pogodbo za veljavno razglasi tudi tako, da določi najvišji menjalni tečaj med tujo valuto in madžarskim forintom, pri tem pa obrestno mero, določeno v pogodbi, do datuma pretvorbe v madžarske forinte pusti nespremenjeno.

Kratka predstavitev dejanskega stanja in postopka v glavni stvari

- 1 Tožena stranka iz postopka v glavni stvari je želela kupiti osebni avtomobil tipa Rover. Imela je lastna sredstva v višini 362.500 madžarskih forintov (HUF)¹, poleg tega pa je potrebovala tudi posojilo v višini 1.417.500 HUF. Zato je 3. decembra 2009 na družbo Lombard Finanszírozási Zrt., pravno predhodnico tožeče stranke iz postopka v glavni stvari, naslovila prošnjo za financiranje. V prošnji za financiranje je bilo navedeno, da mora tožena stranka iz postopka v glavni 3. decembra 2009 stvari plačati lastna sredstva, nato pa od 5. januarja 2010 do 5. maja 2016 mesečne obroke v višini 34.900 HUF v skupnem znesku 2.689.225 HUF.
- 2 Družba Lombard Finanszírozási Zrt. kot kreditodajalka in tožena stranka iz postopka v glavni stvari kot dolžnica sta 4. decembra 2009 sklenili individualno potrošniško kreditno pogodbo, izraženo v švicarskih frankih, s spremenljivo obrestno mero. Pogodbeni stranki sta določili pogoje vračila posojila in sta se dogovorili tudi, da se za vprašanja, ki jih pogodba ne ureja, uporabljajo pravila poslovanja v zvezi s kreditno dejavnostjo družbe Lombard Finanszírozási Zrt., ki so sestavni del pogodbe.
- 3 Tožena stranka iz postopka v glavni stvari je 4. decembra 2009 podpisala izjavo o predstavitvi tveganj. S to izjavo je bil dolžnik obveščen o obrestnem tveganju in pričakovanih spremembah obrestne mere. V skladu z obvestilom je treba upoštevati tudi valutno tveganje. Mesečni obroki so določeni v tuji valuti, ki se nato pretvori v madžarske forinte, tako da se ustvari tečajna razlika, prihodnja sprememba menjalnega tečaja tuje valute pa je nepredvidljiva. Splošno obvestilo o spremembi menjalnega tečaja je bilo vsebovano v splošnih pogojih poslovanja, in sicer pod opredelitvama pojmov „Sprememba menjalnega tečaja I“ in „Sprememba menjalnega tečaja II“.
- 4 Družba Lombard Lízing Zrt. je 31. avgusta 2010 prenehala s pripojitvijo, njena splošna pravna naslednica pa je postala tožeča stranka iz postopka v glavni stvari.

¹ V skladu z referenčnim tečajem Evropske centralne banke je 1 EUR ob sklenitvi sporne pogodbe, to je 4. decembra 2009, ustrezal 269,14 HUF; ob odstopu od te pogodbe, to je 14. septembra 2015, 313,33 HUF; ob izdaji prvostopenjske sodbe 11. julija 2019 325,83 HUF, na dan vložitve predloga za sprejetje predhodne odločbe, to je 30. septembra 2020, pa 365,53 HUF. Glej v zvezi s tem: https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/euro_reference_exchange_rates/html/eurofxref-graph-huf.en.html

- 5 Obračun, določen z zakonom DH2, ki ga je madžarski zakonodajalec sprejel leta 2014, se je nanašal tudi na kreditno pogodbo, sklenjeno med strankama iz postopka v glavni stvari. V njegovem okviru je tožeča stranka iz postopka v glavni stvari toženi stranki izstavila obračun glede zneska, glede katerega je bilo z zakonom DH1 določeno, da je bil zaračunan nepošteno. V podrobnem izkazu je bilo navedeno tudi, da je letna pogodbeno obrestna mera 22,32 % tako pred kot po spremembi pogodbe. Tožena stranka iz postopka v glavni stvari tega obračuna ni izpodbijala, zato velja za potrjen obračun.
- 6 Tožena stranka iz postopka v glavni stvari je zamujala s plačilom mesečnih obrokov za vračilo. Zato je tožeča stranka iz postopka v glavni stvari 14. septembra 2015 odpovedala kreditno pogodbo, nato pa pred Pesti Központi Kerületi Bíróság (okrožno sodišče za osrednja okrožja Pešte, Madžarska) (v nadaljevanju: prvostopenjsko sodišče) vložila tožbo proti toženi stranki. V tožbi je predlagala, naj sodišče kreditno pogodbo, ki sta jo stranki iz postopka v glavni stvari sklenili 4. decembra 2009, razglasi za veljavno z retroaktivnim učinkom od njene sklenitve tako, da začetno pogodbeno obrestno mero določi na 23,07 % letno. Sodišču je predlagala tudi, naj toženi stranki iz naslova pogodbene terjatve naloži plačilo glavnice v znesku 490.102 HUF in pripadajočih zamudnih obresti ter stroškov postopka, ki so nastali tožeči stranki.
- 7 Tožena stranka iz postopka v glavni stvari je v odgovoru na tožbo trdila, da so pogoji kreditne pogodbe, s katerimi je valutno tveganje v celoti naloženo njej, nepošteni, pri čemer je trdila tudi, da obvestilo o valutnem tveganju ni jasno in razumljivo. Navedla je tudi, da pogodba ni veljavna, ker v nasprotju z določbami madžarskega prava, ki se uporabljajo, v njej ni opredeljena jasna in določena obrestna mera pogodbenih obresti. Tožena stranka je tožeči stranki tudi očitala, da k pogodbi ni priložila takega podrobnega obračuna o gibanju dolga, na podlagi katerega bi bilo mogoče natančno spremljanje tega dolga. Tožena stranka je poleg tega vložila nasprotno tožbo, v kateri je trdila, da je od sklenitve pogodbe tožeči stranki plačala skupno 3.151.644 HUF, in da je, ker je začetni znesek kredita znašal le 1.417.500 HUF, od oktobra 2012 preplačala kredit. Zato je v nasprotni tožbi sodišču predlagala, naj tožeči stranki zaradi neupravičene obogatitve in na podlagi neveljavnosti pogodbe naloži plačilo 1.734.144 HUF. Predlagala je tudi, naj sodišče tožeči stranki naloži izdajo potrdila o registraciji vozila Rover in odredi izbris opcijske pravice tožeče stranke.
- 8 Čeprav tožeča stranka iz postopka v glavni stvari ni prerekala višine celotnega zneska, ki ga je tožena stranka do takrat vrnila, je izpodbijala nasprotno tožbo iz naslova neupravičene obogatitve in tudi ni sprejela njenega matematičnega izračuna. Navedla je tudi, da je bilo valutno tveganje predstavljeno jasno in razumljivo. Poleg tega lahko po mnenju tožeče stranke to, da v pogodbi ni določena obrestna mera pogodbenih obresti, povzroči kvečjemu izpodbojnost, ki bi jo bilo mogoče sanirati. Nazadnje, tožeča stranka je poudarila, da tožena stranka ni izpodbijala obrestne mere, navedene v obračunu, izdelanem v skladu z zakonom DH2, zato lahko sodišče nadomesti navedbo pogodbene obrestne mere, s tem pa je mogoče odpraviti neveljavnost pogodbe.

- 9 Prvostopenjsko sodišče je 11. julija 2019 izdalo sodbo, s katero je sporno kreditno pogodbo opredelilo kot pogodbo, izraženo v madžarskih forintih, in jo retroaktivno razglasilo za veljavno od datuma njene sklenitve, pri tem pa je pogodbeno obrestno mero določilo v višini 23,07 % letno. V preostalem je tožbo zavrnilo. O nasprotni tožbi tožene stranke je odločilo tako, da je tožeči stranki naložilo plačilo 462.419 HUF in izdajo potrdila o registraciji avtomobila Rover ter odredilo izbris opcijske pravice tožeče stranke. V preostalem je nasprotno tožbo zavrnilo.
- 10 Glede pogodbene obrestne mere v tuji valuti je prvostopenjsko sodišče v obrazložitvi sodbe ugotovilo, da obrestne mere, ki jo je navedla tožeča stranka, ni mogoče pravilno izpeljati iz kreditne pogodbe in splošnih pogojev poslovanja ter da ta obrestna mera ni dokazana. Prvostopenjsko sodišče se je strinjalo s stališčem tožene stranke, da je pogodbeno obrestna mera, ki jo je navedla tožeča stranka, v nasprotju z bistvom produkta na valutni podlagi. V času sklenitve kreditne pogodbe med strankama je bila namreč obrestna mera kreditov, izraženih v madžarskih forintih, 20 %, obrestna mera kreditov, izraženih v tuji valuti, najetih v istem obdobju, pa je znašala 10 % ali celo manj. Po mnenju prvostopenjskega sodišča bi morala tožeča stranka v utemeljitev svoje tožbe dokazati bistveno vsebino pogodbe in pogodbeno obrestno mero v tuji valuti, česar pa ni storila.
- 11 Glede obvestila o valutnem tveganju je prvostopenjsko sodišče na podlagi Direktive 93/13, sodbe z dne 20. septembra 2018, OTP Bank in OTP Faktoring C-51/17, ECLI:EU:C:2018:750), in odločbe Kúria (vrhovno sodišče) št. 6/2013 PJE o poštenosti sodne prakse ugotovilo, da je pogodbeni pogoj, s katerim je valutno tveganje naloženo potrošniku, nepošten. Prvostopenjsko sodišče je prav tako razsodilo, da je treba vse pravne posledice, ki izhajajo na eni strani iz nepoštenosti pogodbenega pogoja, s katerim je valutno tveganje naloženo potrošniku, in na drugi iz izpodbojnosti zaradi nedoločitve obresti, uporabiti skupaj.
- 12 Glede uporabe pravnih posledic neveljavnosti je izhajalo iz stališča posvetovalnega organa Kúria (vrhovno sodišče) z dne 19. junija 2019. Kreditno pogodbo med strankama je za veljavno razglasilo tako, da jo je zaradi nepoštenosti valutnega tveganja prekvalificiralo v kreditno pogodbo, izraženo v forintih. Na podlagi obračuna razlike med vsemi mesečnimi obroki (2.689.225 HUF) in zneskom kredita (1.417.500 HUF), ki ga je izdelala tožeča stranka, je izhodiščno pogodbeno obrestno mero določilo na 23,07 % letno. Vendar je tožeči stranki zaradi razlike med zneskom 3.151.644 HUF in zneskom 2.689.225 HUF, ki je pomenil vsoto izhodiščnih mesečnih obrokov, tožeči stranki naložilo, naj toženi stranki iz naslova neupravičene obogatitve plača znesek 462.419 HUF.
- 13 Tožeča stranka je zoper sodbo prvostopenjskega sodišča vložila pritožbo pri predložitvenem sodišču, ki je v okviru odločanja o pritožbi pri Sodišču vložilo predlog za sprejetje predhodne odločbe.

Bistvene trditve strank v postopku v glavni stvari

- 14 Tožeča stranka iz postopka v glavni stvari predložitvenemu sodišču predlaga, naj sodbo prvostopenjskega sodišča spremeni tako, da ne upošteva prekvalifikacije kreditne pogodbe med strankama v kreditno pogodbo, izraženo v madžarskih forintih, in da naj toženi stranki naloži plačilo glavnice v višini 490.102 HUF, ki jo je zahtevala tudi v prvostopenjskem postopku, in pripadajočih zamudnih obresti ter stroškov postopka, ki so nastali tožeči stranki. Predlaga tudi, naj se nasprotna tožba tožene stranke v celoti zavrne in naj se sodna določba o izdaji potrdila o registraciji in izbrisu opcijske pravice ne upošteva.
- 15 Tožeča stranka iz postopka v glavni stvari trdi, da je bilo v izjavi o predstavitvi tveganj jasno navedeno, da mora tožena stranka upoštevati valutno tveganje. Tožeča stranka je toženo stranko opozorila tudi na to, da je prihodnja sprememba menjalnega tečaja tuje valute nepredvidljiva. Tožeča stranka meni, da zgolj zato, ker v zameno za ugodnejšo obrestno mero pri dolžniku nastane valutno tveganje, kreditna pogodba, izražena v tuji valuti, ni v nasprotju ne z zakonom ne z moralnimi načeli ter ni oderuška pogodba, se ne nanaša na nemogočo storitev in tudi ni fiktivna.
- 16 Tožeča stranka se sklicuje na točko 1 odločbe Kúria (vrhovno sodišče) št. 2/2014 PJE o poenotenju prava, v skladu s katero valutno tveganje brez omejitev nosi potrošnik. Pogodbeni pogoj v zvezi z valutnim tveganjem je dovoljeno preučiti le, če njegova vsebina ob sklenitvi pogodbe normalno obveščnemu ter razumno pozornemu in preudarnemu potrošniku ni bila jasna oziroma razumljiva. Če je ta potrošnik na podlagi določb pogodbe in obvestila, ki ga je zagotovila finančna institucija, lahko jasno razumel, da valutno tveganje neomejeno nosi izključno on in da sprememba menjalnega tečaja v njegovo škodo nima zgornje meje, ni mogoče ugotoviti nepoštenosti obravnavanega pogoja. Tožeča stranka meni, da je obvestilo, ki ga je zagotovila, skladno s sodbama z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai (C-26/13, ECLI:EU:C:2014:282), ter z dne 20. septembra 2017, Andriuc in drugi (C-186/16, ECLI:EU:C:2017:703). Poudarila je, da je iz splošnih pogojev poslovanja jasno razvidno, da mora dolžnik plačati tudi spremembo menjalnega tečaja in da se lahko menjalni tečaj tudi zelo spremeni, te spremembe pa nimajo zgornje meje.
- 17 Tožeča stranka izpodbija ugotovitev prvostopenjskega sodišča, da tožeča stranka ni dokazala obrestne mere 23,07 %, ki jo je navedla. Tožeča stranka je namreč v prvostopenjskem postopku podrobno pojasnila dejstva glede višine pogodbenih obresti. Ob razglasitvi veljavnosti pogodbe bi moralo prvostopenjsko sodišče pogodbeno obrestno mero spremeniti tako, da bi za osnovo vzelo obrestno mero, ki se uporablja za dano valuto, in jo povečalo za obrestno premijo. Razglasitev veljavnosti pogodbe namreč ne more povzročiti take spremembe pogodbenega ravnovesja med strankama, da bi v pravnem razmerju nastalo očitno neravnovesje med storitvijo in protistoritvijo.

- 18 Tožena stranka v odgovoru na tožbo predlaga potrditev sodbe prvostopenjskega sodišča. Poudarja, da je treba v skladu s stališčem Kúria (vrhovno sodišče) obvestilo o valutnem tveganju šteti za del glavne storitve, v primeru neobstoja ali nepoštenosti tega obvestila pa celotna pogodba postane neveljavna. V utemeljitev svojega stališča prilaga posamične sodbe Sodišča.

Kratka predstavitev obrazložitve predloga za sprejetje predhodne odločbe

- 19 Predložitveno sodišče želi ob upoštevanju prejšnjih odločb Sodišča razjasniti, kakšne zakonite možnosti lahko v primeru neveljavnosti glavnega predmeta pogodbe nastopijo za razglasitev veljavnosti ali učinkovitosti zadevnih pogodb.